

Haastattelu: Veijo Åberg & Jyrki Ilva
Teksti: Jyrki Ilva

Kronikan haastattelussa Päiviö Tommila

Laitoksemme pitkäaikainen Suomen historian professori Päiviö Tommila jäi syyskuun alussa eläkkeelle. Olimme sopineet Kronikan haastattelun heti ensimmäisen eläkepäivän illaksi. Niinpä sitten syyskuun ensimmäisenä päivänä kello 18.45 soitimme Tommilan ovikelloa kivenheiton päässä Kauniaisten asemalta.

Päiviö Tommila tuli avaamaan ja toivotti meidät ystävällisesti tervetulleiksi. Ensin istuskelimme olohuoneessa ja sitten siirryimme pöydän ääreen nauttimaan rouva Seija Tommilan tarjoamaa teetä ja leivonnaisia. Haastattelu keskittyi etenkin Päiviö Tommilan pitkään uraa korkeakoulujen ja historiantutkimuksen palveluksessa - uraan, joka on vienyt hänet Kronoksen hallituksesta aina Yliopiston rehtoriksi saakka.

Historian opiskelua 50-luvulla

Historianopinnot Tommila aloitti syksyllä 1951. Historianopiskelu on hänen mukaansa pysynyt noista ajoista periaatteessa varsin samanlaisena - on luettu kirjoja, tentitty, tehty töitä, käyty seminaareissa ja luennoilla. Tämä perusrakennelma on pysynyt lähes ennallaan, tosin painetta ja halukkuutta erilaisiin pienryhmiin on ehkä tullut lisää.

"Mutta siinä mielessä se oli erilaista, että tuohon aikaan ei ollut minkäänlaista opintoneuvontaa. Kun tulit opiskelemaan, niin Fabianinkadun ala-aulassa olevat ilmoitustaulut olivat ne, joihin kaikki opettajat panivat ilmoituksensa siitä, milloin ja missä he aloittavat luennon pitämisen, ja mistä aiheesta."

"Monilta saattoi mennä ensimmäinen syksy pelkkään ihmettelemiseen, mitä oikeastaan pitäisi tehdä. Minulla oli tietysti se etu moniin verrattuna, että isäni oli kemian professori, ja minulla oli jonkinmoinen kuva siitä mitä opiskelu on."

Historian luennot pidettiin 50-luvulla nykyiseen tapaan useimmiten yliopiston päärakennuksessa. Tommila muistelee, että yleisen historian luennot olivat yleensä uudella puolella ja Suomen historian vanhalla puolella, jossa mm. professori Jalmary Jaakkola luennoi. Historian laitosta ei vielä ollut olemassa, historian kirjastot sijaitsivat muun historiallis-kielitieteellisen kirjaston ohessa päärakennuksessa.

50-luvun alun Kronos

Historian opiskelijoiden kerho Kronos oli perustettu syksyllä 1945 Historiallisen yhdistyksen alajärjestöksi, mutta 50-luvun alussa se oli juuri itsenäistymässä. Kronoksen toimintaan kuului tuolloin kokouksia, joissa oli erilaista ohjelmaa ja esitelmiäkin, sekä kahvi- ja teetilaisuuksia, joita pidettiin usein Hämmäläisosakunnan tiloissa. Joulukuussa oli joulujuhla ja keväällä keväjuhla. Kevätjuhlien sisältö vaihteli; välillä jaettiin palkintoja parhaista esitelmistä, ja kerran valittiin myös Miss ja Mr. Kronos. Miss Kronoksen nimi näyttää jääneen unohduksiin, mutta Mr. Kronokseksi valittiin Tuomo Polvinen. Myös 50-luvun Kronos matkaili ulkomailla, Tommila muistaa olleensa mukana Eino Jutikkalan vetämällä Tanskan matkalla keväällä 1955. Tanskasta hän matkusti yhdessä ystävänsä Tuomo Polvisen kanssa aina Pariisiin saakka.

Aine- ja tiedekuntayhdistysten merkitys oli 50-luvun kuluessa vähitellen voimistumassa. Ainejärjestötoiminta ei ollut vielä 50-luvun alussa välttämättä ristiriidassa osakunta-aktiivisuuden kanssa, mutta vähitellen osakuntien ja ainejärjestöjen välillä alkoi esiintyä kilpailua, joka näkyi myös ylioppilaskuntien vaaleissa. Kronoksessa Tommila ei muista olleen mitään erityistä kitkaa osakunta-aktiivien ja ainejärjestöihmisten välillä. Pikemminkin ihmiset olivat mukana molemmissa. "Itse olin enemmän tämmöinen vähän huono osakuntalainen, kun olin helsinkiläinen ja olin lähinnä sukuperintönä Satakuntalaisessa osakunnassa. Kyllä minä siellä jonkin verran kävin, mutta jos näistä kahdesta nyt jotenkin joutui valitsemaan, niin kyllä minä enemmän olin Kronoksessa kuin osakunnassa."

Näkyikö muuten 50-luvun opiskelijamaailmassa vaikuttaneen antikommunistisen Vapauden akateemisen liiton (VAL) vaikutus Kronoksessa mitenkään? Olihan esimerkiksi Kronoksen puheenjohtajana vuonna 1948 toiminut Jaakko Numminen näkyvästi mukana sen toiminnassa. "Ei se muistaakseni näkynyt mitenkään. Jaakko Numminenhan oli VAL:in puheenjohtaja ainakin yhdessä vaiheessa, mutta hän ei enää silloin ollut aktiivinen Kronoksessa. VAL oli kuitenkin poliittistyyppinen järjestö, mistä Kronos pyrki pysymään erossa. Kyllä Kronos oli hyvin puhdas historian järjestö."

Olivatko kronoslaiset sitten fakki-idiootteja?

"Kyllä he tietysti olivat... Ehkä siinä mielessä fakki-idiootteja, että ne asiat mitä käsiteltiin, ne koskivat tavalla tai toisella historiaa ja historian opiskelua ja muuta siihen liittyvää. Ja sitten jos jollakulla oli toinen rooli osakunnassa, niin se oli ehkä vastapainoa tälle."

Heijastuiko mahdollinen tuleva ammatti historianopiskelijoiden tai kronoslaisten keskuudessa?

Olivatko he opettajia, tutkijoita tai virkamiehiä?

"Minulla on ollut semmoinen kuva, ettei meillä useimmilla ollut minkäänlaista kuvaa siitä mitä meistä tulee isona. Opiskeltiin vaan ja suoritettiin tutkinto, mutta silloin tilanne oli myöskin toinen sikäli, että kun sitten oli maisteri ja suorittanut tutkinnon, niin kyllä aina löytyi paikka ja työ... Useimmista tuli toki opettajia; itse tosin en ajatellut ryhtyvänä opettajaksi, vaan tutkijaksi."

Kronoksen 50-luvun jäsenluetteloista löytyy myös joitakin nykyisiä huomattavia kansalaisia, jotka eivät koskaan valmistuneet, esim. Simo-Pekka Nortamo ja Veijo Meri.

"Minusta tuntuu, että Veijolta jäi vain laudatur-työ tekemättä. Hän oli semmoinen pieni mies, vetäytyvä, ei puhunut paljon. Se oli meille kaikille yllätys, että hänestä tuli kirjailija, ja että hän heti kohta sai niin suuren maineen."

Naisten asemaa 50-luvun Kronoksen toiminnassa Tommila kuvaa hyväksi. Kuitenkin huomio kiinnittyy väistämättä siihen, että esimerkiksi hallitusten paikkajako oli sangen perinteinen - puheenjohtajat olivat miehiä ja sihteeri naisia (itse asiassa Kronoksen ensimmäinen naispuheenjohtaja valittiin niinkin myöhään kuin vuonna 1969).

"Minulla ei ole mitään sellaista kuvaa, että se olisi johtunut siitä, että nimenomaan olisi torjuttu tyttöjä puheenjohtajiksi - eiköhän sitä pikemminkin pidä katsoa tällaisen traditionaalisen kulttuurikäyttäytymisen pohjalta. En myöskään muista, että naisopiskelijat olisivat jollain tavalla ajaneet naista puheenjohtajaksi. Se ei vaan kuulunut yleiseen kulttuuriin."

Maisteriksi Tommila valmistui vuonna 1954. "Opiskelijajärjestöt ovat siitä kiintoisia, että niissä ollaan mukana sen ajan kun ollaan opiskelemassa, tai kenties vain osan siitäkin, eikä sen kanssa mitä sen ajan jälkeen tapahtuu välttämättä joudu kosketuksiin. Kun ihmiset lähtevät pois talosta se jää aina seuraaville ja seuraaville. Tavallisissa yhdistyksissä taas ollaan jäsenenä niin kauan kuin jäsenmaksu jaksetaan ja muistetaan maksaa. Niinpä minunkin henkilökohtainen tietämykseni Kronoksesta ulottuu vuodesta 1951 syksyyn 1954, jolloin minä valmistuin."

Assistentti

Vuonna 1959 Tommilasta tuli Suomen historian assistentti. Mauno Jokipii ja Yrjö Blomstedt olivat toimineet assistentteina jo aiemmin, mutta Tommila oli ensimmäinen hakuprosessin kautta kolmivuotiskaudeksi valittu assistentti.

"Kun tulin assistentiksi, minulla oli kolme proseminaariryhmää, joissa kussakin oli 15 henkeä. Ja minä pidin luentoja myös, mitä assistentit eivät nykyään oikeastaan tee. Ja vaikka olin Suomen historian assistentti, luennoin yleistä historiaa aika paljon. Siis Euroopan 1800-luvun historiaa, tämmöistä peruskurssihistoriaa, mikä tietysti johtui opettajakunnan vähyydestä. Se oli kyllä aikamoinen työ kylmiltään, ryhtyä vetämään kolmea tämmöistä suurta proseminaariryhmää. Ja oikeastaan nekin syntyivät melkein silloin. Valtionarkistossa minä niitä pidin."

Assistentin tehtäviin kuului myös keksiä aiheita kaikille proseminaarilaisille.

"Tästä meillä oli juuri Heikki Ylikankaan kanssa puhetta: Heikkihän oli nimittäin niitä, jotka olivat minun ensimmäisessä proseminaarissani vuonna 1959, ja minä tein sellaisia aihelistoja joista sai valita. Heikki Ylikangas oli itse assistenttina sitten myöhemmin, ja kyllä hän sanoi tehneensä ihan samalla tavalla, eivät ne opiskelijat itse keksineet aiheitaan. Mutta ei kukaan semmoista kaivannutkaan, eli siinä aika on ehkä muuttunut."

Assistentin virkatehtävien hoitamisen ohessa Tommila valmisteli väitöskirjaansa Suomesta eurooppalaisessa politiikassa vuosina 1809-1815. Alunperin kaikki lähti liikkeelle Topeliuksen päiväkirjoista, joiden kautta Tommila vähitellen kiinnostui laajemminkin 1830-40-lukujen historiasta. Laudaturtyönsä hän teki Helsingistä kylpyläkaupunkina 1830-1850-luvuilla, ja väitöskirjankin oli aluksi

tarkoitus käsitellä 1830-luvun poliittista historiaa, mutta vähitellen tämän ajankohdan esihistoria alkoi käydä varsinaista historiaa kiinnostavammaksi.

Tommila oli mukana yleisen historian professorin Arvi Korhosen lisensiaattiseminaarissa, joka hänen mukaansa oli hyvin merkittävä laitos. Korhonen oli uusien opetusmuotojen kokeilija, joka oikeastaan toi koko lisensiaattiseminaarin yliopistoon. Korhonen oli valittu yleisen historian professoriksi jo vuonna 1940, mutta hän pääsi hoitamaan virkaa kunnolla vasta sodan jälkeen.

"Sota muutti tilannetta sikäli, että 30-luvulla kotimainen historia oli ollut ylivoimainen aine, eikä yleistä historiaa ollut juuri harrastettu, mutta toisen maailmansodan jälkeen kansainväliset suhteet ja kansainvälisyys ja kansainvälinen politiikka tulivat esille hyvin nopeasti. Tällä kansallisella suuntauksella oli sen sijaan hävityn sodan vuoksi vähän huono kaiku. Korhonen tuli siten professoriksi juuri otolliseen aikaan, sillä yleiselle historialle oli olemassa hyvät lähtökohdat. Niinpä ei olekaan ihme, että kun uusiin yliopistoihin perustettiin professorinvirkoja, niin kaikki yleisen historian professorit olivat Korhosen oppilaita, ja osa Suomen historian professoreistakin, niin kuin minä!"

Turun professori

Vuonna 1965 Tommilasta tuli Turun yliopiston Suomen historian professori. Turun yliopisto oli 60-luvun puolivälissä vielä pienehkö yksityinen yliopisto, mutta se kasvoi voimakkaasti juuri Tommilan professorikauden aikana 60- ja 70-lukujen vaihteen molemmin puolin.

Turku oli Tommilalle tuttu paikka jo ennestään, ja hän tunsikin myös sikäläiset historianopettajat. Assistenttinakin oli valmiiksi tuttu mies, Keijo Korhonen.

"Turku oli siinä mielessä edistyksellinen paikka, että Vilho Niitemaa, joka oli yleisen historian professori, oli Arvi Korhosen oppilas hänkin, ja sen lisäksi hän oli ollut sotahistorian laitoksen palveluksessa. Tämä sotahistorian laitos oli Niitemaalla mallina, kun hän halusi perustaa Turun yliopistoon historian laitoksen; siis laitoshan on semmoinen instituutti, jossa on ihmisiä, jotka tekevät tutkimustyötä. Yleisen ja Suomen historian laitokset perustettiin juuri niihin aikoihin kun minä tulin Turkuun. Suomen historian laitosta oli yksi huone, entisissä hammaslääketieteen laitoksen tiloissa."

"Laitoksella on muissa yliopistoissa suurempi merkitys kuin meillä, koska täällä laitos on lähinnä vain tällainen vastaanotto, minkä lisäksi pidetään seminaaria ja käydään kirjastossa lukemassa. Meillä on täällä Valtionarkisto, yliopiston kirjasto ja muitakin keskusarkistoja, joten aineiston saaminen on suhteellisen helppoa. Näissä muissa yliopistoissa laitos on sen sijaan paljon enemmän tutkimusyksikkö, koska materiaalia on koottava toisella tavalla. Siellä on mikrofilmikokoelmia enemmän kuin meillä on, niitä on koottu hyvinkin systemaattisesti, mistä Turun siirtolaishistorian tutkimus on oikein hyvä esimerkki - siitähän muodostui lopulta Siirtolaisuusinstituutti. Ja laitos kokoaan muutenkin paljon enemmän paikkakunnalla olevia tutkijoita."

Korkeakoulupolitiikkaa

60-luvun loppu ja 70-luvun alkupuoli oli korkeakoulupolitiikassa hyvin myrskyisää aikaa. Korkeakoulujen hallinnonuudistus ja tutkinnonuudistus olivat pitkäaikaisia kiistojen aiheita, ja Turun yliopistokin valtiollistettiin. Samaan aikaan osui myös opiskelijaradikalismien nousu.

"Kyllä tämä radikalismi ulottui Turkuunkin. Periaatteessa se oli aatteellisesti ja ideologisesti saman sisältöistä kuin muualla, vaikutteita saatiin Ranskasta, Amerikasta, New Leftistä ja maolaisuudesta. Ja pyrkimykset olivat samat, saada sanansijaa ja päätösvaltaa yliopistossa. Turussakin oli luentolakkoja tai ainakin pyrkimyksiä luentolakkoihin, ja eri tyyppisiä muita demonstraatioita. Lentolehtisiä levitettiin niin paljon, että yliopiston siivoojat uhkasivat lopulta tehdä lakon. Minä keräsin näitä monisteita aika paljon talteen, ja ne ovat nyt toivon mukaan Turun historian laitoksen arkistossa - niitä ei varmaankaan ole säilynyt, ellei joku ole pistänyt niitä tällä tavalla talteen. Se riippui tietysti opettajasta, miten hän hyväksyi tällaiset luennonhäiritsemiset, poissaolot ja lakkotilanteet - voimakastahtoinen ja voimakaspersoonainen opettaja sai kyllä pidettyä puolensa."

Toisin kuin Helsingissä, Turun yliopistossa hallinnonuudistus toteutui jo 70-luvulla.

"Siitä hallinnosta käytiin aivan hirveä sota, mutta aivan toisella konkretia-asteella kuin Helsingissä. Ja silloin yliopisto politisoitui osin sisältä päin, koska monet opettajista katsoivat, että he pystyivät vaikuttamaan paremmin jos liittyivät johonkin puolueeseen. Se oli sidoksissa 70-luvun yleiseen poliittiseen tilanteeseen, ja meni sitten taas ohi."

Tommila oli 70-luvun alussa tutkinnon uudistamista miettineen FYTT-toimikunnan jäsen, ja jätti sen mietintöön eriävän mielipiteensä. Tutkinnonuudistuksen lähtökohtana oli alunperin lähinnä tutkintojen tekeminen vertailukelpoisiksi anglosaksistyyppisen pistelaskusysteemin avulla (perusyksiköiksi tulivat ennen pitkää nykyiset suuresti rakastetut opintoviikot), mutta kymmenvuotisen prosessin aikana mukaan tuli myös muita elementtejä.

"Toimikunta jakautui kahtia tiedepoliittisen ideologian mukaan: toisaalta oli DDR-vaikutteinen polytekninen malli ja toisaalta tällainen realistisempi linja ilman sen suurempia ideologioita. Tämä edellinen suuntaus - joka tuli sitten näkyviin FYTT:in mietintötekstissä - lähti tavallaan totaalisen uudistuksen tietä. Siihen liitettiin mukaan hallinnonuudistus, ja lähdettiin siitä, ettei tutkinnonuudistusta voida tehdä ellei ensin tehdä hallinnonuudistusta, siis lähinnä mies- ja äänisysteemiä. Minä lähdin siitä, ettei asiaa pitäisi kytkeä tällaisiin mahdottomiin muutospyrkimyksiin, jos halutaan tehdä ne uudistukset, jotka ovat tutkintorakenteen edistämisen kannalta tarpeellisia."

"Yksi FYTT:in keskeinen piirre oli yleisopintojen korostaminen. Nehän eivät sitten koskaan saavuttaneet opiskelevan nuorison suosiota, ja niistä luovuttiin vähitellen 80-luvun kuluessa ilman, että olisi muutettu mitään asetusta. Ne voi ehkä vähän kärjistäen rinnastaa siihen, kuinka DDR:n ja eräiden muidenkin maiden malleissa opetettiin marxismi-leninismiä yleisopintokursseina, siis tällaista yhteiskunnallista tietoutta."

Tommila oli 70-luvulla mukana myös vasemmistoradikaalien kirjoituksissa "suurpääoman koulutuspoliittiseksi suunnitteluelimeksi" leimatun "Kanslerisäätiön" eli Korkeakoulu- ja tiedepoliittisen tutkimussäätiön (KTTS) toiminnassa. KTTS kritisoi voimakkaasti mm. vasemmistolaista TANDEM-tutkimusprojektia.

"Tiedekunnan dekaanina minä jouduin aika paljon tekemisiin yliopistojen johtojen kanssa, ja kun olin jättänyt eriävän mielipiteeni FYTT:in mietintöön, minulla oli tietyllä tavalla semmoinen oppositiossa olevan maine. Eli siinä mielessä kanslerisäätiö sopi hyvin luonnostaan siihen, ja tulin vedetyksi mukaan sen toimintaan, enkä ollut ihan vähän aktiivinenkaan."

Takaisin Helsinkiin

Vuonna 1976 Tommila sai Suomen historian professorin Helsingin yliopistosta.

"Ei siihen liity oikeastaan mitään muuta kuin että minä hain virkaa täältä. Mutta ei se ihan helppo asia ollut. Kyllä minä viihdyin erinomaisen hyvin Turussa, ja loppuaikoina kun olin monta vuotta tiedekunnan dekaanina, rakennettiin juuri Jusleniaa eli humanistisen tiedekunnan isoa laitosrakennusta. Sinne rakennettiin historian laitoksellekin isot tilat, ja professorin huone oli noin kolme kertaa niin suuri kuin mitä tuo Heimolan koppi on... Ja sieltä oli vielä hieno puistonäköalakin. Eli siinä mielessä minä menetin ihan huikeasti."

"Helsinki oli tietysti kotikaupunki, ja täällä olin opiskellut. Suurin syy hakemiselle oli kuitenkin se, että Suomen historian tutkimusmahdollisuudet ovat Helsingissä paljon paremmat kuin Turussa, jossa ne kyllä myös ovat aika hyvät. Mutta Valtionarkisto on kumminkin täällä, ja monet muut arkistot."

Opiskelijaradikalismien aika alkoi jo 70-luvun lopun Helsingissä olla ohi. 60-70-luvun vaihteen radikaali sukupolvi oli jo valmistumassa tai muuten lähtemässä pois. Niinpä suhteet opiskelijoihin muodostuivat enimmäkseen varsin luonteviksi. Suhteistaan Kronokseen Tommilalla ei ole juuri pahaa sanottavaa.

"Ehkä ne suhteet eivät ole olleet hirveän tiiviitä siitä syystä, että Kronos on pysytellyt opiskelijajärjestönä, hoitanut opiskelijoiden asioita. Konkreettisen kanssakäymisen piiriin kuuluneet asiat ovat olleet aika paljon opintoihin liittyviä, edesmenneen opintotoimikunnan ja nykyisen laitosjohtoryhmän puitteissa, ja sitten mitä Kronos on järjestänyt erilaisia juhlia, joiden aikajärjestelyjä minä viimeksi moitin... Mutta ehkä se on luonnollista, että kanssakäyminen on enemmän tällaista virallisuontoista. Teidän samojen ihmisten kanssa joutuu kuitenkin tekemisiin seminaarien ja muun opetuksen puitteissa. Kronoksen uusi puheenjohtaja käy tietysti aina esittäytymässä, eli ihan hyvin tämä on hoitunut."

Historiantutkijan projektit

Historiantutkijana Tommilalla on ollut näkyvä rooli etenkin erilaisten suurten projektien ja moniosaisten teossarjojen organisoijana. Hänen johdolla on tehty mm. Suomen lehdistön historiaa, Suomen kulttuurihistoriaa ja Suomen kaupunkilaitoksen historiaa. Mistä tämä kaikki oikein alkoi?

"Kirjoitin Keski-suomalainen-lehden tilauksesta neliosaisen teoksen Keski-Suomen lehdistön historiasta; lopun kirjoitin yhdessä Tuire Raition kanssa. Se oli tavallaan tämän isomman projektin alku. Kun eräät oppilaani järjestivät Tvärminnessä lehdistöhistorian seminaarin, johon oli kutsuttu kaikki lehdistöhistorian tutkijat koko maasta, ryhdyttiin pohtimaan olisiko yhteistä teemaa jolla tällaisia kokouksia voitaisiin pitää lisää. Tästä sitten kehitettiin Suomen lehdistön historia -projekti. Se oli aika huikea. Teimme kymmenen vuoden tutkimussuunnitelman, jonka sitten esitimme Suomen Akatemialle ja Suomen Sanomalehtien liitolle."

Onko tällaisilla suurilla projekteilla tulevaisuutta?

"Käynnissä oleva hallintohistorian projekti ainakin toimii hyvin. Muuten se riippuu aika paljon aiheesta, sopiiko se paremmin yksittäiselle tutkijalle tai ryhmälle. Jos aiheesta on tehty hyvä pohjatyö, niin yksi ihminen voi kirjoittaa sen, mutta jos pohjatyötä ei ole, niin se voidaan tehdä vain ryhmätyönä. Suosittelen molempia lähestymistapoja, aiheen mukaan. Tietysti projektit ovat paljon

kalliimpia ja vaativat enemmän resursseja, ja tällä hetkellä tämä on huonompien aikojen vuoksi tietysti ongelmallista. Suomen lehdistön historia sattui siinä mielessä sopivaan aikaan; nyt sen tekeminen ei ehkä olisi mahdollista."

Mutta onko Suomen lehdistön historian tai Suomen kulttuurihistorian kaltaisilla laajoilla yleisesityksillä muutakin virkaa kuin että ne ovat kalliita ja näyttävät komeilta kirjahyllyssä?
"Ne ovat tärkeitä tutkimuksen kodifikaation vuoksi. Tarvitaan pitkien linjojen ja kehityskaarien vetämistä, jolloin nähdään mitä me todella tiedämme ja miten tutkimusta voidaan viedä eteenpäin. Ne ovat tavallaan tieteenalan kypsyyden osoitus. Erillistutkimukset tulevat uudella tavalla hyödynnetyiksi, ja kenties samalla myös paremmin tunnetuiksi. Samalla teos osoittaa aiemman tutkimuksen jättämiä aukkoja."

Rehtori

Vuosina 1988-1992 Tommila toimi Helsingin yliopiston rehtorina. Kysymme heti aluksi miltä tuntui olla rehtorina tuohon aikaan.

"Se oli monipuolista ja hyvin työteliästä. Vaikka minä nyt olen ollut tämmöinen työnarkomaani koko ikäni, niin kyllä rehtorilla on vielä paljon enemmän tekemistä kuin tavallisella professorilla. Ajankohta oli tietysti myös poikkeuksellinen, koska silloin oli sekä yliopiston vuosisataisjuhlat että sitten tämä hallinno uudistaminen jälleen kerran, mikä aiheutti tunnettuja demonstraatioita... Siinä oli omat hyvät ja miellyttävät puolensa, mutta myös sellaisia vaikeita ja hankalia puolia, jotka eivät välttämättä aina olleet niin miellyttäviä."

"Yliopiston juhlavuosi 1990 oli kyllä ihan hieno kokemus. Rehtorin viittakin kului melkein rikki, kun sitä käytettiin niin paljon, ja niinpä jouduttiin teettämään uusi viitta. Enkä minä ole eläissänä pitänyt niin paljon puheita kuin tuolloin. Eikä rehtorilla ole puheenkirjoittajaa tai erityisavustajaa niin kuin ministereillä, vaan ne joutui itse kirjoittamaan."

Hallinno uudistuksen ympärillä käyty taistelu kuitenkin häiritsi jonkin verran muuta juh latoimintaa. Helmikuussa 1990 ylioppilaat jopa valtasivat kolmeksi päiväksi Yliopiston hallintorakennuksen tuodakseen esiin näkemyksiään.

"Hallinno uudistushan oli ollut vireillä jo hyvin pitkään, kahdenkymmenen vuoden ajan. Tämän viimeisen sodan aiheuttivat voimasuhteet - viimeisessä konsistorin hyväksymässä mallissa oli professorienemmistö, kun taas henkilökunnan edustajat ja Ylioppilaskunta ajoivat toisenlaista ratkaisua. Kuitenkin tämä koko kiista koski vain paria kolmea pykälää; valtaosa hallinno uudistusta varten tehdystä valmistelusta liittyi aivan muihin asioihin."

"HYY närkästyi siitä, että neuvotteluja käytiin vain yliopiston johdon ja opetusministeriön kesken. Ministeriö kuitenkin halusi neuvotella yliopiston sen hetkisen laillisen johdon kanssa. Ministeriö oli kyllä tietoinen muista papereista, ja se edellytti, että yliopiston johto pitää muita ryhmiä ja järjestöjä ajan tasalla. "

"Nämä asiat personifioitiin hyvin voimakkaasti rehtoriin. Kuviteltiin, että kaikki riippui rehtorista, vaikka kyseessä oli konsistorin virallisesti hyväksymä malli. Minä sanoinkin HYY:n edustajille, että mitä

siitä tulisi jos puheenjohtaja ryhtyisi tekemään muulla tavalla kuin mitä hänen edustamansa järjestö oli päättänyt."

Hallinnonuudistus toteutettiin vuodenvaihteessa 1991-92. Tommila ennätti olla rehtorina puoli vuotta myös uuden hallinnon aikana.

"Olihan se hyvä asia, mutta se vaati hallintoehkän uudelaista paneutumista.

Opiskelijajäsenten puolelta esiintyi kieltämättä jonkin verran malttamattomuutta, kaiken olisi pitänyt tapahtua siinä samassa silmänräpäyksessä. Kun hallinto ei toiminut jonkun kaupunginhallituksen tavoin, samalla tuomittiin koko yliopiston hallintojärjestelmä."

"Minulla oli jo Turusta kokemusta uuden hallintomallin käyttöönotosta. Siihen menee pari vuotta tai mieluiten kokonainen hallituskausi. Sikäli valmistautumisaika oli nyt liian lyhyt, että uudistusta varten täytyi muuttaa paljon johtosäännöstöä, eikä esimerkiksi laitosjohtosäännöstä tullutkaan kovin hyvää. Laitoksen esimiehen ja johtoryhmän väliset suhteet jäivät aika epämääräisiksi. Tämä oli asia joka tuli esiin kun palasin rehtorin virasta historian laitokselle ja laitosjohtoryhmä valitsi minut vt. esimieheksi prof. Klingen lähtiessä - voiko sellainen laitos toimia, jonka esimies ei ole johtoryhmän jäsen? Noin ylipäänsä uusi hallintomalli on kyllä kuitenkin toiminut hyvin. "

Haastattelun loppuun kysymme Tommilalta onko hän mahdollisesti harkinnut muistelmien kirjoittamista?

"Tätä minä olen odottanutkin. Hämmästyttävän moni ihminen on tässä viikon aikana kysellyt minulta aionko kirjoittaa muistelmat. Ei, en ainakaan tähän hätään. Sen näkee sitten."

"Kun katson kalenteria, en huomaa suurta eroa aikaisempaan. Seminaareja tai vastaanottoja ei tietenkään ole, mutta toisaalta minulla on runsaasti luottamustoimia erilaisissa yhteisöissä. Ei tämä päivä merkitse sitä, että jäisi pois niistä kaikista. Ehkä tutkimukselle jää nyt paremmin aikaa; tutkimustyöhän ei koskaan lopu, ja pöytälaatikossa on aina keskeneräisiä töitä. Miksi niitä jättäisi tekemättä!"